

Javaslat a közoktatás szerkezeti és tartalmi megújítására

Válaszok az Oktatási és Gyermekügyi Minisztérium
döntés-előkészítő konzultációjának kérdéseire

A Nemzeti Pedagógus Kar szakpolitikai javaslata

Szerkesztette:

Dr. Zalay Szabolcs PhD
pedagógiai rendszer-kutató
elnökségi tag

Végleges javaslatcsomag • 2026. október 4.

Vezetői preambulum – A rendszerszintű szintézis szükségessége

A magyar közoktatás megújítása nem oldható meg újabb elszigetelt tartalmi vagy igazgatási beavatkozásokkal. A tanulói eredményesség, a mentális és fizikai jóllét, az esélyteremtés, a pedagógusok munkafeltételei, a tantervi koherencia, az intézményi működés, a pedagógusképzés és -továbbképzés egy szerves, egymást feltételező rendszer részei. Jelen javaslatcsomag a működő intézményi keretek stabilitását az átjárhatóság, a tanulási utak rugalmassága, a szakmai autonómia és a következetes diagnosztikus visszacsatolás erősítésével kapcsolja össze. A Nemzeti Pedagógus Kar 2026. szeptember 23–24-i Egri Országos Küldöttgyűlése szekcióinak (óvodai, általános és középiskolai, idegennyelvi, gyógypedagógiai, szakszolgálati, szakképzési, kollégiumi és alapfokú művészetoktatási tagozatok stb.), a beérkezett területi szakmai anyagoknak és a minisztériumi döntés-előkészítő konzultáció visszajelzéseinek koherens elemeit rendezi egységes koncepcióba. Célunk a radikális reformbátorság és a gyakorlati megvalósíthatóság szintetizálása: a bevált keretek (3–4 éves óvoda, 8+4, 8+5, 6+6, 4+8 osztályos köznevelési és a megújult szakképzési szerkezet) megőrzése mellett a belső pedagógiai funkciók, az iskolaszervezeti átjárhatóság, a gyógypedagógiai partnerség és a méltányos humán munkafeltételek korszerűsítése. A koncepció az emberképet, a tudás- és kompetenciastruktúrát, a tanulásszervezési gyakorlatot, az intézményi tanulószervezetet és az adaptív diagnosztikát elválaszthatatlan ökoszisztémaként kezeli.

1. Az elképzelt iskolarendszer

Kérjük, itt mutassa be röviden, hogy milyen iskolarendszerre készítette el javaslatait. Van lehetősége egyszerűen azt írni, hogy alapvetően nem módosítana a jelenlegi iskolarendszeren. Ha a jelenlegitől eltérő iskolarendszert látna megfelelőnek, akkor azt itt fejtse ki röviden.

1.1. Diagnózis: Stabil intézményhálózat, de rejtett szelekció

A jelenlegi intézményi alapszerkezet felszámolása helyett annak pedagógiai újraszervezését javasoljuk. A 3-4 éves óvoda, a 8 évfolyamos általános iskola, a 4-5 évfolyamos közép fok, a többcélú és összetett intézmények (általános iskola, gimnázium és AMI együttes fenntartását), valamint a 6 és 8 évfolyamos gimnáziumok, valamint a szakképzési hálózat működését az átjárhatóság, az esélyteremtés és a minőségi garanciák egységes rendszere alá kell rendelni. A cél nem új intézménytípusok létesítése, hanem annak megszüntetése, hogy egy 10-14 éves korban meghozott döntés tartósan és visszavonhatatlanul beszűkítse a gyermek életpályáját.

A megújulás alapja az a teljességre törekvő emberkép, amely a gyermeket testi-lelki-szellemi egységében, egyedi érési ritmussal és belső motivációval rendelkező öntevékeny személyiségként tiszteli. Az iskolarendszer feladata nem a kategorizálás, hanem egy rugalmas, megtartó fejlődési tér biztosítása, amely garantálja a pályakorrekció lehetőségét.

Az óvoda a rendszer szerves alapozó szakasza. Az Óvodai nevelés országos alapprogramját és az iskolai kezdőszakaszt össze kell hangolni, miközben meg kell őrizni az óvoda játék- és tevékenységközpontú karakterét. A korai szakaszok diagnosztika gyorsításával, az utazó gyógypedagógiai szolgálat egyenlő hozzáféréssel és óvoda-iskola szakmai műhelyekkel kell támogatni az átmenetet.

1.2. A rugalmas és átjárható fejlődési struktúra modellje

- **Alapozó és inkluzív szakasz (1-4. évfolyam):** Kizárólagos fókusza az alapkészségek (értő olvasás, anyanyelvi kifejezés, matematikai gondolkodás, pszichomotoros koordináció) stabil kiépítése a mechanikus számonkérések nélkül, teret engedve a tapasztalati környezetismeretnek. Az óvoda és iskola közötti zökkenőmentes átmenet megalapozása, a szocializációs lemaradások, az idegrendszeri éretlenség vagy a sajátos nevelési igények játékos, mozgásos kompenzálása kulcsfontosságú az első osztályos kudarcok és évfolyamismétlések megelőzéséért. A tanulók heti óraszámát alsó tagozaton maximum 20 tanórán belül kell maximalizálni, megnyitva a délutánt az önfeledt mozgás, a játék és a tehetségkibontakoztató alapfokú művészetoktatás előtt.
- **Felfedező és differenciáló szakasz (5-8. évfolyam):** A műveltségi területek elmélyítése kötelező belső sávú (nívócsoporthoz) modulokkal, tehetség- és felzárkóztató műhelyekkel. A tanulói óraszám maximum 25 óra hetente. A 6 és 8 évfolyamos gimnáziumok működése fennmaradhat, de kizárólag szigorú minőségi feltételek és akkreditált tehetséggondozási programok mellett, megakadályozva a társadalmi szegregációt.
- **Közös moduláris átmenet a középfokon (9-10. évfolyam):** A gimnáziumokban, technikumban és szakképzőkben legalább 60%-ban közös tanulási eredményekre épülő törzsmodult kell alkalmazni. Ez biztosítja, hogy a tanuló 16 éves koráig veszteségmentesen, bürokratikus különbözeti vizsgák nélkül válthasson irányt a szakképzés és a gimnázium, illetve a szakmai ágazatok között beszámítható kreditekkel. A technikum önálló, értékes középiskolai modell, amely nem válhat korai kényszerpályává: alapja a szilárd általános műveltség és a magas szintű

természettudományos alapozás. A Dobbantó, a Műhelyiskola és az Orientációs évfolyam bevált második esély funkcióit fenntartva kell garantálni a tanulási utak sokféleségét.

- **Célzott elmélyülés és orientáció (11–12./13. évfolyam):** Egyéni tanulási profilok mentén szervezett sávok, legfeljebb heti 30 tanórán. A kötelező törzs lecsökken, teret adva a specializációknak, az egyetemi felkészülésnek és a komplex szakmai képesítéseknek.

1.3. Méltányos felvételi garanciák, tehetséggondozó kollégiumi háttér és gyógypedagógiai tudásközpontok

A középfokú felvételi kíméletlen szelekciós gépezetét meg kell változtatni, az eljárásban a tanulók által megjelölhető intézmények számát célszerű legfeljebb 3 helyben maximalizálni a felesleges vizsgadrukk csökkentésére. A felvételi vizsgák kizárólag az alapkészségeket és a tanulási potenciált mérik.

A kollégiumi hálózatot az esélyteremtés, a tehetséggondozás és a társadalmi mobilitás bázisaként kell elismerni, jogszabályilag visszaállítva a Kollégiumi nevelés országos alapprogramját (KNOAP). Az Arany János Tehetséggondozó Programot (AJTP) – mint bizonyítottan 70–75%-os felsőoktatási továbbtanulást felmutató modellt – törvényben nevesített, normatív és infrastrukturális garanciákkal védett stratégiai eszközként kell a rendszerbe illeszteni.

Az inklúzió nem merülhet ki a fizikai elhelyezésben: az értelmileg akadályozott, súlyos autizmussal élő vagy halmozottan fogyatékos gyermekek számára a szakszerű gyógypedagógiai intézményi hálózatot tudásközpontként kell megőrizni. Olyan kétirányúan átjárható rendszert kell garantálni, ahol a többségi inklúzió, a részleges integráció és a speciális intézmények a gyermek egyéni szükségletei és méltósága szerint működnek együtt, biztosítva a pedagógiai asszisztenseket, a terápiás tereket és az igény szerinti gyermekszállítást.

2. A tantervi rendszer kívánatos modellje

Milyen alapelvekre, szabályozási szintekre és tartalmi keretekre épüljön a jövő közoktatási tantervi rendszere annak érdekében, hogy egyszerre biztosítsa a közös műveltségi alapokat, az esélyteremtést, a szakmai minőséget és az intézményi-pedagógusi mozgásteret?

2.1. A mechanikus pozitivizmus meghaladása és a szintetikus tudáskonceptió

A hazai tantervek krónikus kudarca az enciklopédikus adathalmazozás: az izolált tények túltengése funkcionális analfabétizmust, tanulási rezignációt és felületes vizsgateljesítményeket szül. A tantervnek a „kevesebb több” elvét kell megvalósítania: a törzsanyag kötelező elemeit radikálisan, legalább 30%-kal csökkenteni kell, megteremtve a mélytanulást, a fogalmi megértést, a kísérletezést és a készségfejlesztést elengedhetetlen időkeretét.

A megújított műveltségcsomag a tudás három egymást feltételező dimenzióját szintetizálja:

- **Deklaratív tudás (a „mit”):** A nélkülözhetetlen közös kulturális és nemzeti kánon, alapfogalmak, matematikai és természeti törvényszerűségek szilárd fundamentuma.
- **Procedurális tudás (a „hogyan”):** A funkcionális alkalmazás, a logikai modellezés, a forráselemzés, a kísérletvezetés és a komplex problémamegoldás képessége.
- **Episztemikus és kontextuális tudás (a „miért és mikor”):** A megismerési folyamat reflexiója, a digitális forráskritika, a hipotézisalkotás és a felelős döntéshozatal.

A sajátos nevelési igényű tanulóknál a tantervnek legitimálnia kell a funkcionális kompetenciák (alternatív kommunikáció, önkiszolgálás, társas beilleszkedés, önálló életvezetés) elsődlegességét, nem kényszerítve rájuk a többségi tananyag csupán mechanikusan lebutított változatát.

2.2. A háromszintű szabályozás új arányrendszere és a tartalmi kategóriák

A stabilitás és az alkalmazkodóképesség egyensúlyát a valódi szubszidiaritásra épülő háromszintű rendszer garantálja:

1. **Makroszint (Nemzeti Alaptanterv – közös minimum, nem közös maximum):** Kizárólag a szakaszszáró kimeneti tanulási eredményeket, a közös műveltségi minimumot és a kulcskompetenciákat rögzíti, kötelező jelleggel legfeljebb a tanítási idő **60–65%-át kötve le** (a hat- és nyolcosztályos gimnáziumoknál legalább 40%-os helyi szabad mozgásteret hagyva).
2. **Mezoszint (Akkreditált kerettantervek és programcsaládok):** Szakmailag minősített, választható alternatív pedagógiai utak (pl. integrált természettudomány, humán, művészeti, innovatív projekt-, szakképzési KKK/PTT-irányok és a hungarikumnak számító Kodály-módszer önálló kerettanterve).
3. **Mikroszint (Helyi tanterv és pedagógiai autonómia):** A tanítási idő **20–25%-a feletti szabad rendelkezési jog** az intézmény és a pedagógus kezében marad a helyi tanulói profilokhoz, felzárkóztatáshoz vagy tehetséggondozáshoz igazodva.

A tantervi követelményeket három kategóriába kell sorolni:

- *A. Kötelező nemzeti minimum:* Minden tanuló számára garantált alaptudás és kimeneti standard.
- *B. Ajánlott műveltségi elemek:* A fogalmi megértést támogató, rugalmasan választható témák.
- *C. Szabadon alakítható sáv:* Helyi projektek, kísérletek, taneszközök és módszerek autonóm kiválasztása.

2.3. Horizontális koherencia, STEAM-koncepció és rugalmas időkeretek

A tantervi szétesést fel kell számolni az évfolyamokon átívelő fogalmi szinkronizációval: tarthatatlan, hogy a fizika vagy az egészségügyi szakmai tárgyak korábban követeljenek meg matematikai vagy kémiai ismereteket, mint ahogy azt megalapozták. A szakképzésben meg kell szüntetni az alibi heti 1 órás természettudományos kereteket; a szakmai profilhoz illeszkedő természettudományos alapozásnak legalább heti 2–3 órás sávot kell kapnia a 9–11. évfolyamokon.

A merev 45 perces órakeretet fel kell lazítani: különösen a felsőbb évfolyamokon lehetővé kell tenni a **70 vagy 90 perces tömbösített idősávokat** a komplex projektpedagógia, a laboratóriumi munka és a STEAM-koncepció (természettudomány, technológia, mérnöki gondolkodás, művészet és matematika szintézise) megvalósítására. A félévenként kötelezően beiktatandó komplex projekt- és laborhetek a valós problémamegoldást szolgálják. Az idegennyelv-oktatásban a steril nyelvtanközpontúság helyett a CLIL-módszertan (tartalomalapú nyelvtanulás) kapjon teret, ahol az idegen nyelv természettudományos és társadalmi modulok feldolgozásának eszközévé válik.

A frontális oktatást a dinamikus **tanulói profilok** váltják fel, amelyek kísérik az egyéni haladást és tehetségterületeket. Az alapfokú művészetoktatás nem kiváltható szakkör, hanem komplex személyiségfejlesztő innováció: alsó tagozaton a délelőtti tanrendbe integrált, térítésmentes napi művészeti tevékenységet kell biztosítani az érzelmi intelligencia, a monotóniatűrés és a koncentráció megalapozására.

3. A kapcsolódó rendszerek összehangolása

Hogyan lehetséges és szükséges a javasolt tantervi rendszerhez illeszteni a pedagógusképzést és továbbképzést, a középfokú felvételi eljárásokat, valamint az érettségi és a felsőoktatási felvételi követelményeit?

3.1. A rendszerszintű követelménytér egysége

Bármilyen tantervi reform azonnal elbukik, ha a kimeneti és bemeneti kapuk ellentétes elvárásokat támasztanak. Ha a tanterv kreativitást, kooperációt és forráskritikát kíván, de a középiskolai és felsőoktatási bemeneti szűrők sablonos típusfeladatok sebességteszt-jellegű megoldását díjazták, az iskolai munka azonnal visszarendeződik a tesztekre való idomításba. A pedagógusképzésnek, a továbbképzésnek, a felvételi eljárásoknak, a tankönyveknek és a vizsgáknak egyetlen, belsőleg ellentmondásmentes követelménytérben kell működniük.

A tanterv építsen a tanulók eltérő előzetes tudására és fejlődési útjára. A diagnosztikus értékelés, a tanulói profil és az egyéni fejlődési cél segítse a pedagógust a differenciálásban, de ne vezessen merev címkézéshez vagy automatizált döntéshez. A sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű és kiemelkedően tehetséges tanulók támogatása ugyanannak a rugalmas rendszernek legyen része. A digitális és mesterséges intelligenciával kapcsolatos műveltség minden tanulót érintő tartalom, amelyben az eszközhasználat mellett a forráskritika, az adatvédelem, az etika és az önálló gondolkodás is követelmény.

Mindezek az elvek érvényesüljenek már a pedagógusképzés során. Jelentősen megnő a továbbképzések szerepe ebben a vonatkozásban is, hiszen nem elég folyamatosan frissíteni a gyorsan változó követelményrendszert, de adaptív fejlesztés szükséges az új típusú tantervi szerkezethez való alkalmazkodás érdekében.

3.2. A pedagógusképzés "klinikai" fordulata és a professzionális támogatás

A pedagógusképzésben és -továbbképzésben elkerülhetetlen a struktúraváltás:

- **Gyakorlatvezérelt, "klinikai" képzés:** A hallgatók már az 1. évfolyamtól kezdve kapcsolódjanak be a valós tantermi munkába; a mentorált gyakorlat ne korlátozódjon az egyetemi gyakorlóiskolákra, hanem terjedjen ki a vidéki kisiskolákra, szakképző intézményekre, kollégiumokra és EGYMI-kre, akár hallgatói asszisztensi feladatvállalással.
- **Korszerű módszertani és diagnosztikai arzenál:** A differenciálás, az adaptív értékelés, a tanulói profilozás, a kooperatív technikák és az etikus MI-használat alapkészséggé kell váljon. Minden leendő pedagógus kapjon inkluzív és gyógypedagógiai alapismereteket, de a szakmai határok szigorú rögzítésével: egy gyorstalpaló tanfolyam nem helyettesítheti a gyógypedagógust, szociális segítőt vagy iskolapszichológust.
- **A diplomák és képesítési követelmények felülvizsgálata:** Meg kell szüntetni a „tantárgynak megfelelő szakos tanár” tankerületenként eltérő, bizonytalan jogértelmezését; a felsőoktatási képzéseket úgy kell összehangolni, hogy a szaktanárok (pl. ének-szolfézs, vizuális kultúra-festészet) több intézménytípusban (általános iskola, gimnázium, AMI) is jogszerűen taníthassanak.
- **Továbbképzési fordulat és innovációs kutatóév:** A formális kreditvadászat helyett az intézményi szintű, gyakorlatorientált, ingyenes továbbképzéseket (digitális kultúra, MI, differenciálás) kell támogatni, az intézményi belső képzési keretet 30 órára emelve. Az elkötelezett tanárok számára megfontolandó a többévente igénybe vehető, fizetett fél-egy éves kutatói-alkotói szabadság biztosítása tananyagfejlesztési és szakmai publikációs céllal.

3.3. Kimeneti korszerűsítés: Érettségi, szakképzési integráció és hozzáadott érték

- **Középfokú felvételi:** A feladatsorok a tantervi kimenetekhez igazodva a szövegértést, a logikai-matematikai és természettudományos gondolkodást, valamint a kreatív problémamegoldást méri a betanult sablonok helyett. Az intézményi autonómia keretében az iskolák a felvételi pontok 20–30%-át saját profiljuk, motivációs elbeszélgetés vagy tanulói portfólió alapján állapíthassák meg.
- **Kétszintű érettségi és moduláris zárás:** A bevált kétszintű struktúrát meg kell őrizni, de a francia (Baccalauréat) és német (Abitur) reformok tanulságait beépítve fel kell számolni a szakadékokat a szintek között. A technikumban biztosítani kell a helyi emelt szintű felkészülést, és a szakmai érettségi teljes értékű természettudományos beszámítást kell kapjon a szakirányú egyetemi képzésekben. Az érettségi követelményeket a ciklus előtt 4 évvel kötelezően rögzíteni kell.
- **Projekt- és portfólióvizsgák:** Legalább egy választott tárgyból kötelezően be kell vezetni az önálló kutatási projekt vagy digitális portfólió külső moderációval történő bemutatását és megvédését. A klasszikus érettségit tenni nem tudó SNI-tanulók számára hiteles, munkaerőpiaci kompetenciaprofilt kell kiadni.
- **Hozzáadott érték alapú országos mérés:** Az Országos Kompetenciamérést hozzá kell igazítani az új tantervhez, és a nyers tanulmányi rangsorok helyett a **longitudinális pedagógiai hozzáadott értéket** kell monitorozni – erkölcsileg és anyagilag is elismerve a hátrányos helyzetű tanulókat felzárkóztató iskolák kiemelkedő munkáját.

4. A megvalósítás és a tartós működőképesség feltételei

Milyen szakmai, intézményi, jogi, finanszírozási, humánerőforrás és kommunikációs feltételek szükségesek? Milyen ütemezést és visszacsatolási mechanizmusokat lenne indokolt alkalmazni?

4.1. Garanciális alapelv és a többéves bevezetési ütemezés

A reform sikerének legfőbb feltétele a kapkodó adminisztratív rohammunka felszámolása. Alapvető garanciális tétel: **új pedagógiai elvárás vagy tantervi követelmény kizárólag a teljesítéséhez szükséges személyi, tárgyi, időbeli és pénzügyi feltételek garantálásával egyidejűleg vezethető be.** A pedagógusok felkészítésének meg kell előznie a tanterv éles indulását.

Javasoljuk egy nyilvános nemzeti pedagógiai egyeztetési folyamat elindítását. Ennek első eredménye ne tantárgyi óraszámok alkujá, hanem a közösen vállalható célok, alapfogalmak és tanulási szakaszok rögzítése legyen. A tantervi részletek csak ezután következzenek. Érdemes feldolgozni a hazai innovációk tapasztalatait, köztük a tehetséggondozó, felzárkóztató, két tanítási nyelvű, nemzetiségi, művészeti, alternatív és szakképzési programok eredményeit, valamint azokat az intézményi gyakorlatokat, amelyek tartósan jó teljesítményt és jó közérzetet tudnak együtt biztosítani.

Fázis	Időtartam	Operatív feladatok és stratégiai mérföldkövek
I. Tervezés és konszenzusteremtés	1. év (2026/2027)	Országos helyzetkép, a nemzeti műveltségi minimum, a választható kerettantervek és a kimeneti vizsgakövetelmények szinkronizált kodifikációja valamennyi szakmai szereplő bevonásával.
II. Kísérleti pilot fázis	2–3. év (2027–2029)	Legalább 80–100 reprezentatív intézményben (óvoda, kisiskola, gimnázium, technikum, kollégium, AMI, EGYMI) futó tantermi próba a tananyagok, tanulói profilok és mérési eszközök empirikus tesztelésére.
III. Kiértékelés és felkészítés	3–4. év (2028–2030)	A pilot tudományos elemzése, nyilvános tapasztalati korrekció, taneszközfejlesztés, a teljes pedagóguskar gyakorlati továbbképzése és az infrastrukturális feltételek kiépítése.
IV. Felmenő rendszerű bevezetés	5. évtől (2030/2031-től)	Országos implementáció kizárólag a belépő (0., 1., 5., 9.) évfolyamokon; a megújult érettségi vizsga csak az új rendszerben felkészült tanulóknál léphet életbe.

4.2. Munkateher-szabályozás, intézményvezetői keret és szükségletalapú finanszírozás

- **Munkaterhek radikális normalizálása:** A pedagógusok heti kötelező kontaktóraszámát **maximum 20 órában** kell rögzíteni. A fennmaradó 20 óra deklaráltan a felkészülést, a tanulói profilozást, az egyéni differenciálást, a hospitálást, a mentorálást és az intézményi együttműködést szolgálja.
- **Munkáltatói innovációs pénzügyi keret:** A merev pótlékok mellett az intézményvezetők rendelkezésére kell bocsátani egy decentralizált pénzügyi alapot, amellyel a helyi többletfeladatokat vállaló pedagógusok (órarendtervezés, projektek, digitális innováció, integrációs mentorálás) közvetlenül és rugalmasan honorálhatók.
- **Szükségletalapú, differenciált finanszírozás:** Szakítani kell a mechanikus egyenfejpénz elvével. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulókat nevelő intézmények, a kisiskolák, a felzárkóztató kollégiumok és a gyógypedagógiai bázisok emelt normatívát és bérpótlékot kapnak a közös minőségi minimum eléréséhez.
- **Infrastruktúra és adminisztrációmentesítés:** Biztosítani kell a tanműhelyek, laborok és az elhasználdott zeneiskolai hangszerpark többéves, tervezhető felújítását, a korszerű oktatási szoftverek ingyenességét, valamint az e-napló kollégiumi moduljának integrációját a felesleges párhuzamos adatrögzítés megszüntetésére.

4.3. Jogi környezet, intézményi önállóság és partneri kommunikáció

A Köznevelési Törvény, a Szakképzési Törvény és a kapcsolódó rendeletek összehangolásával jogilag garantálni kell az iskolák 20–25%-os helyi pedagógiai autonómiáját, valamint a szabad, államilag akkreditált minőségi tankönyvválasztás helyreállítását. A tankerületek funkcióját világosan elhatárolt gazdasági-működtetési feladatokban kell meghatározni; a szakmai, pedagógiai és alkalmazási döntéseket vissza kell adni az intézményvezetők és nevelőtestületek hatáskörébe. A kommunikációnak kétirányúnak, partnerinek és transzparensnek kell lennie, felkészítve a szülőket és a társadalmat az értékelési kultúra és az átjárhatóság előnyeire.

A finanszírozásnak biztosítania kell a pedagóguslétszámot, a kisebb csoportban végzett fejlesztést, a mentorálást, a helyi tantervi műhelymunkát, a továbbképzést és az alapvető infrastrukturális feltételeket. Külön felzárkóztatási keretre van szükség azokban a térségekben, ahol a szakemberhiány, a tanulói szegénység vagy a gyenge hozzáférés veszélyezteti a közös minimum teljesítését. A forráselosztás vegye figyelembe az intézmények eltérő feladatait; az esélyteremtés nem finanszírozható mindenütt azonos fajlagos összegből.

A humánerőforrás-fejlesztés része legyen az intézményvezetők felkészítése, a mentorhálózat és a regionális szakmai központok kialakítása. A pedagógusok számára a változáshoz szükséges együttműködési időt a munkaszervezésben is el kell ismerni. A kommunikáció legyen őszinte és kétirányú: tegye világossá, mi változik, mi marad, milyen eredmény várható, és milyen problémákra még nincs kész válasz. A szakmai vita nem a reform akadálya, hanem minőségi feltétele.

5. További megjegyzések és garanciális feltételek

Kérjük, itt jelezze azokat a további szempontokat, amelyek az előző kérdésekben nem jelentek meg, de a tantervi rendszer megújítása szempontjából fontosnak tartja.

5.1. A pedagógiai kultúraváltás kiemelkedő esélye

A mostani felülvizsgálat akkor hozhat érdemi fordulatot, ha nem egy újabb tantervi dokumentum elkészítésére, hanem a magyar pedagógiai kultúra koherens megújítására vállalkozik. Az elmúlt évtizedekben számos értékes kritika, kísérlet és részmegoldás született. Ezek közös tanulsága, hogy sem a hagyományos ismeretközpontú iskola változatlan fenntartása, sem az ismereteket háttérbe szorító kompetenciaközpontúság nem ad önmagában megfelelő választ. Olyan szintézisre van szükség, amely a műveltséget, a cselekvőképes tudást és a személyiség fejlődését egységben kezeli.

A reform sikerének egyik mércéje a tanulói és pedagógusi terhelés érdemi csökkenése legyen. Ez nem pusztán kevesebb órát vagy tananyagot jelent. Csökkenteni kell a párhuzamosságokat, a tantárgyak közötti összehangolatlanságot, a fölösleges adminisztrációt és a folyamatos nagy tétű számonkérést. A felszabaduló időt elmélyült tanulásra, gyakorlásra, személyes visszajelzésre, alkotásra és pedagógusi együttműködésre kell fordítani.

5.2. A szakmailag független Tantervi és Értékelési Tanács (TÉT) létrehozása

A közoktatás tartalmi iránya és minőségbiztosítása nem maradhat a négyéves politikai és hivatali hullámverés kiszolgáltatottja. Törvényi felhatalmazással létre kell hozni a szakmailag autonóm, paritásos alapon szerveződő **Tantervi és Értékelési Tanácsot (TÉT)**:

- **Összetétel és legitimitás:** A testület tagjait a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Pedagógus Kar, mint szakmai érdekérvényesítő köztestület, a pedagógusképző egyetemek, a szakképzési innovációs testületek, elismert kutatók, választott gyakorló pedagógusok és intézményvezetők delegálják; eseti jelleggel bevonva az óvodai, gyógypedagógiai, kollégiumi, művészeti, szülői, tanulói és munkaadói szervezeteket.
- **Kizárólagos hatáskörök:**
 1. A Nemzeti Alaptanterv és a kimeneti standardok legalább ötévenkénti, empirikus mérésekre támaszkodó független felülvizsgálata.
 2. A tankönyvpiac, a digitális tananyagok és a taneszközök szakmai akkreditációjának felügyelete, garantálva a minőségi választás szabadságát.
 3. Az országos mérések (kompetenciamérés, nemzetközi tesztek) független tudományos elemzése és a longitudinális hozzáadott érték monitorozása.
 4. A kísérleti programok, a pedagógiai innovációs műhelyek és a bázisintézmények törvényi védelme.

5.3. A mesterséges intelligencia integrációja, a szülői edukáció, az Iskolai Közösségi Szolgálat és a pedagógiai kultúraváltás társadalmi kiterjesztése

- **Etikus és adaptív MI-keretrendszer:** A digitális technológia és az MI robbanásszerű térnyerésére nem tilalmakkal, hanem értékvezérelt etikai kerettel kell felelni. Az MI váljon a pedagógus differenciálást segítő és adminisztrációcsökkentő partnerévé, a tanulóknál pedig a forráskritika, az adatvédelem és a technológiai tudatosság terepévé.
- **A humánium primátusa:** A digitális világban az iskola legfőbb menedéke az élő emberi kapcsolatok megőrzése. A személyes pedagógusi jelenlét, a vita, az empátikus dialógus, a közösségi lét és a művészeti katarzis semmilyen gépi algoritmussal nem helyettesíthető.
- **Szülői edukáció és társadalmi partnerség:** Rendszeres szakmai műhelyekkel és tanácsadással kell támogatni a családokat az egyéni képességek elfogadásában, a korai szegregációs reflexek feloldásában, a digitális eszközhasználat egészséges korlátozásában és az SNI/BTMN-gyermekek támogatásában.
- **Érzékenyítő Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ):** Az IKSZ kötelezően megjelenő lehetőségeként kell rögzíteni a gyógypedagógiai intézményekben, EGYMI-kben végzett önkéntes tevékenységet, amely felkészítéssel és kíséréssel személyes tapasztalatot ad a fiataloknak a fogyatékkal élők mindennapjairól, elősegítve a befogadó társadalmi szemléletet.
- Külön figyelmet érdemel az **intézményi tanulás**. Az iskola ne csupán egyéni pedagógusok munkájának helyszíne legyen, hanem olyan tanuló szervezet, amely közös célokat állít, adatokat értelmez, megosztja a jó gyakorlatokat és képes korrigálni saját működését. Ehhez az igazgató szakmai **vezetői szerepét**, a **tantestületi együttműködést és a tanulói részvételt** is erősíteni kell. A központi irányításnak világos célokat és méltányos feltételeket kell teremtenie; a megvalósítás szakmai döntéseinek jelentős részét az intézményekre és pedagógusokra lehet bízni.
- A most elkészült dokumentum gyakorlati megvalósítása jelentős **pedagógiai kultúraváltást ígér**, amely nemcsak az oktatási rendszer szereplőit válhat képessé felkészíteni egy alkalmazkodóképes (reziliens) "társas lény" kiművelésére, hanem jelentős társadalmi szerepvállalást vállal fel lokálisan, egy szélesebb körűen értelmezett paradigmaváltás elősegítése érdekében globális hatókörrel.

A Nemzeti Pedagógus Kar elkötelezett közössége kész arra, hogy teljes szakmai tekintélyével, kutatási tapasztalataival és a mindennapi tantermi valóságot ismerő pedagógustársadalom erejével támogassa ezt a korszakos munkát a magyar gyermekek és a nemzet jövője érdekében.